

Szabályaink

Kompetenciaterület:
Szociális, életviteli és környezeti kompetencia

9. évfolyam

Programcsomag:
Polgár a demokráciában

A modul szerzője: Szekszárdi Júlia

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	14-15 évesek
Ajánlott időkeret	2 × 45 perc
A modul közvetlen célja	A mindennapi élet kereteit befolyásoló szabályok jelentőségének tudatosítása, a betartásukért való közös felelősség beláttatása; különleges helyzetekben hozandó közös szabályok megszegéséből adódó veszélyek megtapasztaltatása
A modul témái, tartalma	<p>Témák: Identitás – szocializáció, közösség; kapcsolatok – együttműködés, felelősség; demokrácia – érdekérvényesítés, szabályalkotás, véleménynyilvánítás; konfliktus – érdekellentét, verseny; erkölcs és jog – szabályok, normák</p> <p>Tartalom: A mindennapi életünket befolyásoló szabályok működésével kapcsolatos tapasztalatok áttekintése. A szélsőségek: a túlszabályozás és a teljes szabálynélküliség veszélyeinek tudatosítása. Olyan helyzetek bemutatása, illetve gyűjtése, amelyekben a kölcsönösség, a megállapodás, az együttesen meghatározott és tiszteletben tartott szabályok működtetése nélkül romlik, olykor kilátástalanná válik az embercsoportok tevékenységének minősége, felbomlik a törvényes rend, és az egyén számára kiszámíthatatlanná válik az élet.</p>
Megelőző tapasztalat	Az iskolában, osztályban, iskolán kívüli programok során történt szabálysértések, ezek következményei; a házirend működőképes és nem működő elemei; az osztályon belüli közös szabályokhoz, informális csoportnormákhoz fűződő saját élmények
Ajánlott továbbhaladási irány	Erkölcsei és jogi szabályok működésének azonosságai és különbségei
A kompetenciafejlesztés fókuszai	<p>Önismerettel összefüggő kompetenciák: önállóság, autonómia</p> <p>Önszabályozás: felelősségvállalás, törődés, tekintet másokra</p> <p>A szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív készségek: problémakezelés, kritikai gondolkodás, szabályalkotás, szabálykövetés</p>
Kapcsolódási pontok	<p>A NAT-hoz: Magyar nyelv és irodalom; Ember és társadalom</p> <p>Tantárgyakhoz osztályfőnöki óra; társadalomismeret; magyar irodalom</p> <p>Modulokhoz: Osztályönarckép (szka207_23); Gyerekköztársaság (szka207_35); Nem csak a részvétel a fontos (szka209_29); Fair play (szka209_02); Parancsra tettem (szka209_32); Parancsnok a hídon (szka209_39)</p>
Támogató rendszer	<p>Thomas Gordon: <i>T.E.T. A tanári hatékonyság fejlesztése</i>. Gondolat. Budapest, 1989</p> <p>Jules Verne: <i>Kétévi vakáció</i> (több kiadás)</p>

Módszertani ajánlás

A modul témájának feldolgozásához két változatot ajánlunk. Az A változat inkább a napi tapasztalatokra épít, a B változat több általánosítást kíván, nagyobb felkészültséget, érettebb gondolkodást és fejlettebb kommunikációs készséget feltételez.

A téma feldolgozása mindkét esetben köznapi példák felidézésével, a szabályok életünkben betöltött szerepének megvilágításával indul. A tanulók tapasztalataira építve elvégezhető a gondolat kísérlet: milyen lenne az a világ, ahol egyáltalán nincsenek szabályok. Az egyik változatban a szabályokat felidéző képek, a másikban egy szakirodalmi szemelvény motivál beszélgetésre a témáról.

A Fulghum -szöveg alapján az életben igazán fontos szabályok témáját lehet körüljárni, s így lehet eljutni azokhoz az alapvető életbölcsesekhez, amelyek érvényesülése jobbat tehetné a világot.

A második órában regényrészletek tanulságai mutatnak rá a túléléshez szükséges szabályok (megállapodások) problémájára. Az A variációban William Golding *A legyek ura* című regényének részlete jelenti ezt az alapot. A történet feldolgozása során az egyes szereplő szemszögéből elindulva juthatnak el a tanulók az általános tanulságok megfogalmazásáig. A B változatban a Golding-regény eseményei Verne Kétévi vakáció című regényével együtt kerül meg tárgyalásra. A két regény lényegében ugyanazt a témát dolgozza fel, de végkicsengésük gyökeresen más. A két regényrészlet összehasonlítása jó lehetőség a különleges helyzetekben meghozandó szabályok jelentőségének és megszegésük következményeinek érzékeltetésére. A tanulók gyűjtsenek filmekből, könyvekből, esetleg saját tapasztalataikból példákat olyan helyzetekre, amikor egy-egy rátermett vezető, a mindenki által elfogadott kemény és következetesen betartott szabályok segítettek túlélni súlyos problémákat, illetve hozzájárultak ahhoz, hogy a legkevésbé veszteséggel kerüljön ki valaki veszélyes helyzetekből.

Elképzelhető, hogy a tanulók egy része idegenkedik a Verne-regények tagadhatatlanul régies szövegétől. Ha nagy az ellenállás, és a tanár sem érzi elég érdekesnek a történetet, akkor ne erőltesse a Verne-regényt, hanem helyezze a súlyt a Golding mű bemutatására.

A Golding-regényből Peter Brook készített klasszikusnak mondható filmet. Érdemes közösen megnézni, mert erős érzelmi hatása jó indítást adhat a vitához. A film az igényesebb videotékákban (például az ODEON-ban) megtalálható.

A modul feldolgozása után a téma tovább bővíthető, és a tanulságok elemezhetők más dimenziókban is. Például beszélgethetünk az erkölcsi és jogi szabályok megegyező és különböző természetéről más-más kontextusban. De beszélgethetünk olyan gátló tényezőkről is, amelyek akadályozhatják a szabályok érvényesülését (tekintélyhez, hagyományos értékrendhez, szertartásokhoz való merev ragaszkodás, elégtelen erőforrások, agressziót gerjesztő frusztráció stb.).

A csoportmunkában nagyon fontos, hogy menetközben is betartassuk a részidőket, különben könnyen elveszünk a részletekben, és kifutunk az időből. A személyes beszélgetés ugyanis könnyen arra csábít, hogy elkalandozzunk a témától. Nem baj, ha nem sikerül minden részletet kellő mélységében megtárgyalni: az a fontos, hogy a fő vonalon végig menjünk. A váratlanul felbukkanó értékes gondolatok más alkalommal is felvethetők, a téma több módon is folytatható.

A képek között megtalálható a szerzők fényképe és két kép a Golding-regényhez. Az egyik illusztráció, a másik részlet a Brook filmből. Mindkettő sokat elárul a regény hangulatából.

Az A változatnál szükség van a vetítésnél használatos eszközökre: számítógépre(laptopra) és projektorra. Ha ezek nem állnak rendelkezésre, a képeket írásvetítő fóliára is ki lehet másolni.

Mindkét foglalkozáshoz szükség lesz mozgatható bútorzatra.

Hagyományos értékelésre nincs szükség. Fontos azonban, hogy a tanulók visszajelezzék: milyen nyomot hagyott bennük a foglalkozás.

A modul mellékletei

Tanári segédletek

P1 – Szempontok a karikatúrákhoz kapcsolódó beszélgetéshez (D1)

P2 – 6 db. kép és megbeszélési szempontok a szabályok szükségességéről

P3 – Szempontok a Szabályok az élethez, feladathoz (D2)

P4 – Szempontok a Golding-regény részletének feldolgozásához.

P5 – Golding: A legyek ura. A történet vége

P6 – Verne: Kétévi vakáció. A történet vége

P7 – Szempontok a két regényrészlet összehasonlításához, megbeszéléséhez

P8 – Következtetések levonása a regényrészlet(ek)ből

Tanulói segédletek

D1 – Két karikatúra (Szűcs Édua) kérdésekkel.

Az osztály egyik fele az A, a másik a B karikatúrával dolgozik. Az adott karikatúrát minden csoporttag megkapja. Mindkét képet és feladatlapot az osztálylétszám fele számára kell sokszorosítani.

D2

Kérdések cédulákon a szabályok szükségességével kapcsolatban

Minden csoport egy cédulát kap, tehát szétvágható alap. Annyi számú cédula kell, ahány csoport van az osztályban. Ügyeljünk arra, hogy lehetőleg egyforma számú kérdés álljon rendelkezésre.

D3 – Szabályok az élethez. Szöveg és feladatok
Valamennyi tanuló számára sokszorosítandó.

D4

A túlélés szabályai. Részlet Golding regényéből

Az A variációban Valamennyi tanulónak szükséges.

A B variációban az osztálylétszám fele számára kell sokszorosítani.

D5

4 fajta szerepkártya a Golding-regény részletének feldolgozásához (A variáció)

Egy-egy szerepkártya jut mindegyik tanulónak. Ügyeljünk arra, hogy lehetőleg azonos számú szerepkártya kerüljön kiosztásra.

D6

„Egyetértőleg járjunk el mindannyiunk javára”. Részlet Verne regényéből

Az osztálylétszám fele számára kell sokszorosítani.

D7

Feladatlap a Golding-regény részletének feldolgozásához (B variáció)

Az osztálylétszám fele számára kell sokszorosítani.

D8

Feladatlap a Verne-regény részletének feldolgozásához (B variáció)

Az osztálylétszám fele számára kell sokszorosítani.

D9

Értékelő lap

Valamennyi tanuló számára szükséges.